

» Uddannelse og demokratisk dannelse er ikke hinandens modsætninger, men derimod to sider af samme sag.

MARTIN HYLDGAARD SVENDSEN, kronikskribent

For livet - ikke for markedet

FOLKESKOLEN: Vi skal tilbage til skolen, der ikke kun uddanner, men også danner, skriver Martin Hyldgaard Svendsen

Af Martin Hyldgaard Svendsen
friord@nordjyske.dk

FOLKESKOLEN: Hvad er folkeskolens identitet? Hvad er lærerens rolle heri, og er idealet om den alment dannende folkeskole utopi i et moderne konkurrencesamfund?

Denne kronik er skrevet som en refleksion over hvilken retning, fremtidens Danmark bør bevæge sig i. Det er en idealistisk modpol til præstationssamfundet, som har givet os økonomisk vækst, men som også har medført et samfund med et rekordstort antal diagnosticerede børn, en stigning i udskreven antidepressiv medicin, et stigende antal relativt fattige, og hvor stress har status som folkesygdom.

DER SES i samfundet en stadig øget fokus på målbarhed, resultatorientering og effektivisering. Det gælder blandt andet på skoleområdet, hvor nationale tests og forberedelse hertil længe har været dagsordenssættende. Særligt siden New Public Management's indtog i de offentlige forvaltninger i slutningen af forrige årtusinde, har der hersket det, som bedst kan beskrives som en neo-liberalistisk diskurs, som kun er blevet forstærket i de senere år.

MÅLET synes entydigt; ungdommen skal klargøres til en benhård konkurrence på arbejdsmarkedet, hvor den så hurtigt som muligt skal bidrage til den samfundsmæssige reproduktion. Dette står i kontrast til hele den Grundtvianske tanke om demokratisk dannelse og "skolen for livet," som har spillet en vigtig rolle i opbygningen af det velfærdssamfund, vi har i dag. Samme tendens ses, hvis man tager et kig på de videregående uddannelser, hvor undervisere peger på, at et snævert fokus på karakterer gør sig gældende. Fra statens side er der belønning til de, der indfinder sig under den gældende diskurs og er hurtigt gennem uddannelsessystemet, og man skal vælge rigtigt i første forsøg!

FOKUS skal tilbage på at uddanne nogen og ikke noget. Vi skal give de unge muligheden for ikke kun at få en god karakter men også selv at blive en god karakter. I den eksistentielistiske filosofi tales der om, at livet ikke kan sættes på en matematisk formel, da der er ting, som selv ikke videnskaben kan begribe; nuancer, følelser, sansninger, personligt oplevede erfaringer etc. Processen kan

Folkeskolen skal finde tilbage til sine rødder og har en fornem opgave i at klæde eleverne bedst muligt på til livet efter skolen, og det både menneskeligt, fagligt og som refleksive, kritiske og deltagende medborgere, finder Martin Hyldgaard Svendsen.
Foto: Michael Koch

blive så resultatorienteret, at den egentlige proces glemmes, og i farten mistes kompetencer som refleksion, evnen til fordybelse og den personlige udvikling.

MIN vision er en folkeskole, der finder tilbage til sine rødder, og hvor eleverne bedst muligt klædes på til livet efter skoletiden; menneskeligt, fagligt og som refleksive, kritiske og deltagende medborgere i et demokratisk samfund.

Det enkelte barn skal føle, at det har en værdi i sig selv og fordi det er menneske; ikke fordi det præsterer godt.

Når Lars Løkke Rasmussen i sin nytårstale forrige år peger på, at der skal skabes en generation af vindere, ligger det implicit deri, at der også vil være tabere; underforstået i livets store arbejdsrelaterede og vækstorienterede konkurrence, hvor alt måles i hvilken nytte, det gør, og hvilken værdi, det har. Det statslige råd "Børnerådet" peger på, at en stor andel børn og unge har problemer med psykisk mistrivsel, og at dette i høj grad skyldes stress og forventningspres, der er knyttet til prøver, karakterer og den såkaldte uddannelsesparathedsvurdering. Vi skal huske på, at de vigtigste ting i livet; kærlighed, relationer, tillid og medmenneskelighed alt sammen er værdier, der ikke kan måles på, hvorvidt det bidrager det bruttonationale produktet.

VI SKAL tilbage til skolen, der ikke kun uddanner, men også danner. Derfor er lærergerningens betydning uvurderlig. Som i det antikke Grækenland, hvor idealet om den sokratiske dialog i en skolesammenhæng havde en rolle, der gik ud over den almene undervisning; den omhandlede også kundskab til, hvordan det var at være menneske, og vejen dertil blev fundet gennem kritisk tænkning, samtale og refleksion.

Som K.E. Løgstrup formulerede det, har den enkelte "aldrig med et andet menneske at gøre, uden at han holder noget af dets skæbne i sin hånd". Vi er dybest set de relationer, vi indgår i og påvirker hele tiden hinanden i større eller mindre grad. Derfor har skolen og dens lærere også muligheden for at påvirke de diskursive strømninger og tendenser, der præger samfundet i stedet for kun at være underlagt dem. Det kræver dog, at forudsætningerne er til det.

DET ENKELTE menneske er langt mere, end hvad målinger og tests kan vise, og enhver erfaring vil altid indeholde en subjektivitet, som ikke kan begribes af omverdenen. Dette gælder i alle livets forhold; der er flere sandheder, og ens eget perspektiv på verden vil altid blot være et blandt mange.

Den franske filosof Jean-Paul Sartre beskriver eksistentialismen som en humanisme ved netop at pege på relationerne som det, der i sandhed giver livet mening. Det er i mødet med andre, vi for alvor bliver os selv. Samtidig er han repræsentant den filosofiske tolkning om, at eksistens går forud for essens. Det vil sige, at først "er" vi, og så er det efterfølgende ens valg og handlinger, der definerer, hvem vi er og ikke omvendt. I et lærerfagligt perspektiv betyder dette blandt andet, læreren skal gives de bedst mulige betingelser for at bestride rollen som facilitator, formidler, underviser, vejleder og dialogisk samtalepartner. Herigennem skabes rammerne for den enkelte elevs alsidige udvikling på et både personligt og fagligt niveau og for at eleven gennem erkendelse bevidstgøres om sine valg og betydningen heraf. Graden af dannelse og evnen til refleksion og kritisk stillingtagen er elementer, som også centrale, når den sociale arv skal brydes, og individet skal frigøre sig fra det, "man" gør. Sartre ser den menneske-

lige bevidsthed for fri, men friheden er afhængig af situationen, hvori mennesket eksisterer, og de rammer kan man som lærer være med til at påvirke.

DERMED kan man også have indflydelse på det, som den franske sociolog, Pierre Bourdieu kalder social kapital; altså summen af de interaktioner, individet indgår i, når det socialiseres, og identiteten dannes. Hermed kan der via dialog og positiv påvirkning kompenseres for dårlige forudsætninger på andre parametre, da det oplyste, refleksive og dannede individ i højere grad vil kunne forholde sig kritisk til uhensigtsmæssig adfærd i andre af de fællesskaber, det indgår i. Dette vil ikke kun komme den enkelte uddannelse til gode men også have en positiv indvirkning på eksempelvis beskæftigelse, sundhed og integration. Det skal ikke kun være elever fra ressourcestærke hjem, der gives de bedste betingelser for at lykkes i samfundet og i livet. Lærerens ansvar er derfor enormt, og en dygtig lærer har en enestående mulighed for at gøre en forskel; for det enkelte barn og derfor også for samfundet som helhed.

FRIHED til den enkelte lærer og fokus på værdier som oplysning, etik, dannelse, medmenneskelighed og medborgerskab er vejen frem - ikke resultatorientering, målstyring og ensidigt fokus på tests og tal.

Løsningen er derfor ikke, at læreren begravnes i skrivebordsarbejde, krav om dokumentation og forberedelser til noget, der alligevel ikke nødvendigvis lærer eleverne andet end at blive gode til at gå til PISA-tests og eksaminer - alt sammen ting, hvor der ikke er proportionalitet mellem omkostninger og effekt. Undervisningen skal tilbage til den enkelte lærer - og ikke mindst til relationen og dialogen mellem lærer og elev. Uddannelse og demokratisk dannelse er ikke hinandens modsætninger, men derimod to sider af samme sag, der går hånd i hånd, hvis tilgangen og prioriteterne er rigtige.

Lad os derfor skabe en skole, der ikke kun er for markedet men for livet. Det er min vision for fremtidens folkeskole.

MARTIN HYLDGAARD SVENDSEN fra Aalborg er cand.mag. i medieformidlet kommunikation og meritlærerstuderende. E-mailadresse: martinsvendsen123@hotmail.com.